

פירוש התפלה
מספר אבודרהם

תפלת ר"ה

פה לונדון יצ"ו – אלול תשע"ב לפ"ק

פירוש התפלה מספר אבודרהם על תפלת ראש השנה

ובכן תן פחדך ה' אלהינו על כל מעשיך ע"ש (הושע ג, ה) ופחדו אל ה' ואל טובו. ואימתך על מה שבראת ע"ש (משלי כ, ב) נהם ככפיר אימת מלך. וזהו החלוק שנתאמר פחד על מעשיו ואימה על ברואיו. כי אימה היא גדולה מפחד ולפיכך אמר אימה על הברואים הנכבדים ופחד על הפחותים. וייראוך כל המעשים ע"ש (תהלים לג, ח) ייראו מה' כל הארץ. ואמר מעשים ע"ש (תהלים סו, ג) מה נורא מעשיך. וישתחוו לפניך כל הברואים ע"ש (תהלים פו, ט) כל גוים אשר עשית יבאו וישתחוו. ויעשו כלם אגודה אחת שנתאמר (צפניה ג, ט) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד. וכתוב בשמואל (ב, כה) ויהיו לאגודה אחת ועוד אמר לשון זה ע"ש דאמרינן בספרי (דברים לג, ה) יחד שבטי ישראל כשהם כלם אגודה אחת ולא כשהם שתי אגודות.

שהשלטון לפניך ע"ש (קהלת ה, ד) באשר דבר מלך שלטון. עוז בידך ע"ש (תהלים פט, יד) תעוז ידך. ונבורה בימינך ע"ש דכתיב בתריה תרום ימינך. ורוממות היא נבורה שנתאמר (תהלים קיח טז) ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל. ועוד ע"ש (שמות טו, ו) ימינך ה' נאדרי בכח וגו' ושמן נורא על כל מה שבראת שנתאמר (מלאכי א, יד) גדול שמי בגוים. נורא ע"ש (תהלים צט, ג) יודו שמך גדול ונורא:

ובכן תן כבוד לעמך ע"ש (ישעיה כד, כג) ונגד זקניו כבוד, תהלה ליריאוך ולא לפסילים וזהו (שם מב, ח) וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים. או תהלה ליריאוך שהיראים עצמם יתהללו בשם ה' כמו שנתאמר (תהלים לד ג) בה' תתהלל נפשי וכתוב (ישעיה מא, טז) בקדוש ישראל תתהלל. והתהלה תלויה בכבוד שנתאמר (ישעיה מב, יב) ישימו לה' כבוד ותהלתו באיים יגידו. ותקצה ע"ש

זכרנו לחיים ע"ש שהכל נזכר בספר כמו שנתאמר (מלאכי ג, טז) ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו אנו אומרים זכרנו לחיים ובחיים נופל לשון זכירה שנתאמר (יחזקאל יח, כב) כל פשעיו אשר עשה לא יזכרו לו בצדקתו אשר עשה יחיה. ולפי שכתוב זכירה באברהם שנתאמר (תהלים קה, מב) כי זכר את דבר קדשו את אברהם עבדו לפיכך תקנו זכירה במגן. אל מלך חפץ בחיים ע"ש (יחזקאל יח, לב) כי לא אחפוץ במות המת כי אם בשובו מדרכו וחיה וע"ש (דברים ל, יט) שאומר ובחרת בחיים. כתבנו בספר חיים ע"ש (מלאכי ג, טז) ויכתב בספר זכרון לפניו. למענך ע"ש (ירמיה מח, יא) למעני אעשה. אלהים חיים שנתאמר (שם י, י) הוא אלהים חיים.

מי כמוך ע"ש (שמות טו, יא) מי כמוך באלים. אב הרחמן ע"ש (תהלים קג, ג) כרחם אב על בנים רחם ה' על יריאיו. זוכר יצוריו ברחמים לחיים שהוא מעביר ראשון ראשון ומתוך שאנו רואים שאתה רחמן לחיים כך יש להאמין שאתה נאמן להחיות מתים.

לדור ודור המליכו לאל. ע"ש (שם ק, ה) ועד דור ודור אמונתו. כי הוא לבדו מרום וקדוש.

ובכן יתקדש שמך וגו' כלומר כשיבא היום שיהיה השם לבדו מרום וקדוש דהיינו לעת ביאת הגואל אז יתקדש שם ה' אלהינו ואז יתן פחדו על כל מעשיו ואז יתן כבוד לעמו ואז צדיקים יראו וישמחו. ובכן פי' ואז.

ותקנו לומר ובכן ע"ש (אסתר ד, טז) ובכן אבא אל המלך לפי שהוא עתה יום הדין ואנו באים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. וי"מ בכך שהוא שבעים ושתים שמות כי בכך עולה למנין ע"ב וכו' [הובא בטור]:

המליכוהו תחלה ואחר כך בקש מלפניו כדי שיזכר לך ובמה בשופר של חירות שנאמר (ישעיה כז, יג) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו'. פי' באי זה טובה תהיה זאת ההזכרה, בשופר של חירות וזהו כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ.

ותמלך אתה הוא ה' אלהינו מהרה על כל מעשיך וכו' ע"ש (זכריה יד, ט) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד:

קדוש אתה ונורא שמך ע"ש נורא מאד (יואל ב, יא). ואין אלוה מבלעדיך ע"ש ומבלעדי אין אלהים (ישעיה מד) ככתוב (ישעיה ה') ויגבה ה' צבאות במשפט וגו' בא"י המלך הקדוש. והטעם שתקנו לומר מראש השנה ועד יום הכפורים המלך במקום האל, לפי שמראה מלכותו על בני העולם ששופט אותם בימים אלו:

אלהינו ואלהי אבותינו מלוך על כל העולם כלו בכבודך ע"ש (תהלים מז, ג) כי ה' עליון נורא מלך גדול על כל הארץ, שמראה מלכותו בראש השנה על כל העולם, בכבודך סמך מלכות אצל כבוד ע"ש (שם כד, ט) ויבא מלך הכבוד. והנשא על כל הארץ ביקרך שייך לומר הנשא ביום המשפט ע"ש (שם צד, ב) הנשא שופט הארץ, ומכל מקום יהיה משפטיך ביקרך וזהו בהפך, כמו שנאמר מה יקר חסדך אלהים, ולכך אמר יקר אצל כבוד לפי שהנכבד נקרא יקר שנאמר (ישעיה מג, ד) מאשר יקרת בעיני נכבדת. והופע בהדר גאון עזך על כל יושבי תבל ארצך הופעה שיבא בדין על הארץ ועל יושביה שנאמר (תהלים צד, א) אל נקמות ה' אל נקמות הופיע הנשא שופט הארץ – זה שדן את הארץ. השב גמול על גאים – זהו שדן את יושבי תבל. ולקח לשון הדר עם לשון גאון שנאמר (ישעיה ב, יט) מפני פחד ה' ומהדר גאוננו. ואמר ארצך כלומר כשתופיע בדין זכור כי היא ארצך ותרצנה בדין ותמחול להם, ע"ש (תהלים פה, ב) רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב נשאת עון עמך

(ירמיה לא, יז) ויש תקוה לאחרייתך. לדורשיך ע"ש (תהלים לד, יא) ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב. ופתחון פה למיחלים לך ע"ש (יהזקאל כט, כא) ולך אתן פתחון פה ור"ל פתח פה המיחלים לך שיהללוך, או פתח פיהם שיאמרו לאויביהם אך זה היום שקוינו לשלם לכם גמולכם הרע אשר גמלת לנו מצאנו ראינו.

שמחה לארצך ע"ש (תהלים צו, יא) ותגל הארץ והעיקר ע"ש (תהלים פה, ב) רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב, ע"כ מתפלל תשב שבות יעקב ואז תשמח ארצך. ששון לעירך ע"ש (ישעיה נא, ג) ששון ושמחה ימצא בה. צמיחת קרן לדוד עבדך זהו מלך המשיח ע"ש (תהלים קלב, יז) שם אצמיח קרן לדוד וכתיב (יהזקאל לו, כה) ודוד עבדי. ואמר קרן ע"ש (תהלים קיב, ט) קרנו תרום בכבוד. ועל שם שנמשח דוד בקרן המשחה. ועריכת נר לבן ישי משיחך ע"ש דכתיב בתריה (תהלים קלב, יז) ערכתי נר למשיחי.

ובכן צדיקים יראו וישמחו ע"ש (שם קז, מב) יראו ישרים וישמחו. וישרים יעלוזו ע"ש (שם קמט, ה) יעלוזו חסידים בכבוד. וחסידים ברנה יגילו ע"ש (שם קלב, טז) וחסידיך רנן ירננו. ועולתה תקפץ פיה ע"ש (איוב ה, טז) ועולתה קפצה פיה, והטעם שלא יהיו רשעים עושה עול לימות המשיח. בעשן תכלה ע"ש (תהלים לז, כ) כלו בעשן כלו. כי תעבור ממשלת זדון מן הארץ זו רומי כמו שפירשתי בתפלת שמונה עשרה גבי והודים כי כשתעקר הזדון לא יהיה שם עוד שעבוד מלכיות לעתיד.

ותמצא באלו שלשה ובכן ובכן ובכן רמז למלכיות זכרונות ושופרות כי הראשון הוא ובכן תן פחדך ה' אלהינו וייראוך כל המעשים ויעשו כלם אנודה אחת כנגד מלכיות כי כל זה ענין הממלכה שממליכין אותו. והשני תן כבוד לעמך כנגד זכרונות שהוא הזכרה לטובה. והשלישי צדיקים יראו וישמחו וכו' כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ כנגד שופרות – כדאמרינן בספרי –

אנו מבקשים שיאמת אותה הבטחה שהבטיחנו כי דברו אמת וקיים לעד. וזה שהותמין אחר כך בא"י מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון ע"ש (תהלים מז) כי מלך על כל הארץ אלהים.

מלכויות

עלינו לשבח כלומר חובה היא עלינו לשבח. לאדון הכל ע"ש (תהלים צו, ה) ארון כל הארץ. לתת גדולה ע"ש (שם לד, ד) גדלו ה' אתי. יוצר בראשית לשון חכמים הוא ע"ש בראשית ברא אלהים. שלא עשנו כגויי הארצות לקח לשון זה לפי שלא מצאנו עשייה של הקב"ה בשום אומה כי אם בישראל שנאמר (שם קמט, ב) ישמה ישראל בעושי. וכתוב (דברים לב, ו) הוא עשך ויכוננך. וכתוב כה אמר ה' עושך. וכתוב (ישעיה נד, ה) כי בועליך עושיך. ולא שמנו כמשפחות האדמה ע"ש (בראשית יב, ג) ונברכו בך כל משפחות האדמה.

שלא שם חלקנו כהם שנא' (ירמיה י, טז) לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הכל הוא. ועוד כי חלקנו לשמור דברך שנא' (תהלים קיט, כז) חלקי ה' אמרתי לשמור דברך ולא בן חלקם. וגורלנו ככל המונם שנא' (שם טז, ה) אתה תומיך גורלי ולא גורל האומות. שהם משתחווים להבל זריק ע"ש (ישעיה ל, ז) הבל זריק יעזורו. ומתפללים אל אל לא ישיע פסוק הוא בישע"י (מה, כ). אבל אנו משתחווים לפני מלך המלכים הקב"ה ע"ש (תהלים צה, ו) בואו נשתחוו ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו. וע"ש (דניאל ב, לז) אנת הוא מלכא מלך מלכיא.

שהוא נוטה שמים ויוסף ארץ פסוק הוא (ישעיה נא, ג). ומושב יקרו בשמים ממעל ע"ש ה' בשמים הכין כסאו (תהלים קא, יט). ושכינת עוזו בגבהי מרומים שיש לו כסא למעלה ולקח לשון עוז עם מרומים ע"ש (תהלים כא, יד) רומה ה' בעוזך. ולקח לשון גבהי ע"ש (ישעיה ה, טז) ויגבה ה' צבאות במשפט. הוא אלהינו ואין עוד ע"ש (ישעיה מג, ו) כי אני הוא לפני לא נוצר אל ואחרי לא יהיה. ולקח

וגו'. ולקח לשון עוזך ע"ש המלכות והמשפט שנאמר (תהלים צט, ד) ועוז מלך משפט אהב.

וידע כל פעול כי אתה פעלתו ע"ש (משלי טז, ד) כל פעל ה' למענהו. ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ע"ש (ישעיה מג, כא) עם זו יצרת לי. והטעם כיון שאתה דן את הארץ לחובה ולזכות, ידעו ויבינו העולם כי פעלתם ויצרתם, שאם לא היית דן אותם היו אומרים עזב ה' את הארץ ואין שופט אבל במקרה בא הכל. ויאמר כל אשר נשמה באפו כלומר אפילו אותם בני אדם הרשעים ואין בהם מצות כי אם הנשמה שבאפם בלבד, יאמרו ביום הדין על כרחם ה' אלהי ישראל מלך, והוא ע"ש (ישעיה ב, כד) חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא. ומלכותו בכל משלה. הלשון הזה נופל כשיושב על כסא דין לדון עמו שנאמר (תהלים קג, יט) ה' בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה:

ודברך אמת וקיים לעד ע"ש (תהלים קיט, פט) דברך נצב בשמים וע"ש (שם קיט, קס) ראש דברך אמת. והטעם שתקנו לומר בחתימה ודברך אמת וקיים לעד בתפלה ובקדוש היום מפני שאומר במדרש תהלים (פסק"ר פ"מ) לעולם ה' דברך נצב בשמים לדור ודור אמונתך (תהלים קיט, צ) וכתוב בתריה למשפטיך עמדו היום. אמר דוד לפני הקב"ה דברך שהצבת לאדם הראשון לדון ולזכות ביום זה בניו וכו' ולכך תקנו לומר שיקיים דברו.

ובעל משמרת המועדות כתב טעם אחר, כי מפני שאנו אומרים למעלה מזה מלוך על כל העולם בכבודך וכו' עד ומלכותו בכל משלה – על זה – אמר ודברך אמת וקיים לעד שהבטחתנו כך בעתידת הגאולה כמו שכתוב (עובדי" א, כא) והיתה לה' המלוכה ונאמר (זכרי' יד, ט) והיה ה' למלך על כל הארץ וגו'. וכתוב (צפני' ג, טז) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' וגו'. הרי שהבטחתנו על זה בכמה מקומות ולכך

רשעי ארץ ע"ש (זכריה ה, כב) ובאו עמים רבים וגוים עצומים לבקש את ה' צבאות ולחלות את פני ה'.

יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון לפניך ה' אלהינו יכרעו ויפולו ולכבוד שמך יקר יתנו כבר אמרנו למעלה שהיקר והכבוד תלויים זה בזה שנאמר (שם מג, ד) מאשר יקרת בעיני נכבדת. ויקבלו כולם את עול מלכותך לשון חכמים הוא שאמרו גבי ק"ש (ברכות יד) וצריך לקבל עליו עול מלכות שמים. כלומר להאמין בו ולא באחר ולעשות כל מצותיו. ותמלוד עליהם מהרה לעולם ועד ע"ש (שמות טו, יח) ה' ימלוד לעולם ועד. כי המלכות שלך היא כלומר עתה דומה בעיני רשעי הגוים כאלו מלכות העולם אינה שלך אבל כשתשפוך עליהם זעמך אז ידעו שהמלכות שלך היא. וזה ע"ש שכתוב (תהלים פג, יח) יבושו ויבהלו עדי עד ויחפרו ויאבדו וידעו כי אתה ה' שמך לבדך עליון על כל הארץ. ולעולמי עד תמלוד בכבוד כפל דבריו כדי להסמיך אותו לפסוק ה' ימלוד.

ועתה מזכיר עשרה פסוקי מלכויות שלשה מלכויות מן התורה ה' ימלוד לעולם ועד (שמות טו, יח). ותרועת מלך בו (במדבר כג, כא). ויהי בישורון מלך (דברים לג, ה). ושלשה מן הכתובים כי לה' המלוכה (תהלים כב, כט) ה' מלך גאות לבש (תהלים צג, א). ויבא מלך הכבוד (שם כד, ט). ושלשה מן הנביאים כה אמר ה' מלך ישראל (ישעיה מד, ו). והיתה לה' המלוכה (עובדיה א, כא). והיה ה' למלך על כל הארץ (זכריה יד, ט). ומסיים העשירי בתורה שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד (דברים ו, ד). והוא נחשב כמו מלכות כי ענין הפסוק הוא קבלת עול מלכות שמים.

היום הרת עולם ע"ש (ירמיה כ, יז) ורחמה הרת עולם כי בתשרי נברא העולם (ר"ה יא) והיה הריונו כי ההריון יאמר גם על עת הלידה כמו הורה גבר (איוב ג, ב) ואמרינן בראש השנה (כו,

לשון ואין עוד ע"ש אין עוד מלבדו וע"ש (ישעיה מה, כא) אני ה' ואין עוד אלהים מלבדני. אמת מלכנו ע"ש (ירמיה י, י) וה' אלהים אמת. ואפס זולתו ע"ש (ישעיה מה, כא) ואין עוד אפס אלהים.

על כן נקוה לך ה' אלהינו ע"ש (תהלים מ, ב) קוה קויתי ה' והוא חוזר למה שאמר למעלה. שלא שם חלקנו כהם וכו'. כלומר לפי שהשם קרבנו לעבודתו ובחר בנו יותר מכל האומות ע"כ אנו מקוים לישועתו. לראות מהרה בתפארת עוזך ע"ש (תהלים פט, יח) כי תפארת עוזמו אתה, כלומר שנזכה לראות פני השכינה ולראות בתפארת בית המקדש שכתוב בו (ישעיה מ, ז) ובית תפארתי אפאר. להעביר גלולים מן הארץ ע"ש (זכריה יג, ב) והיה ביום ההוא נאם ה' צבאות אכרית את שמות העצבים מן הארץ ולא יזכרו עוד וגם את הנביאים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. והאלילים כרות יכרתון ע"ש (ישעיה ב, יח) והאלילים כליל יחלוף. וכתוב בתריה ונשגב ה' צבאות לברו ביום ההוא. זהו שאמר כאן לתקן עולם במלכות שדי כלומר כיון שתכרת הטומאה מן העולם תחזור השכינה בכל העולם ואז יהיה העולם מתוקן.

והזכיר כאן שם שדי ולא שם אחר ע"ש דאמרינן בתנחומא (שמות אות כ) כשאמר משה ואמרו לי מה שמו מה אמר אליהם א"ל הקב"ה משה שמי אתה מבקש לידע, לפי מעשה אני נקרא, כשאני דן את הבריות אני נקרא אלהים, וכשאני עושה מלחמה ברשעים אני נקרא צבאות, וכשאני תולה חטאיו של אדם אני נקרא שדי, וכשאני יושב במדת רחמים אני נקרא רחום, ולפי שבראש השנה תולה חטאת האדם עד יום הכיפורים לראות אם ישוב אמר כאן שם שדי. ועוד שבכאן הוא מדבר בענין הגאולה ואם לא היה תולה להם לראות אם ישובו לא היו נגאלין לעולם ח"ו. וכל בני בשר יקראו בשמך ע"ש (צפניה ג, ט) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד וזהו לעתיד. להפנות אליך כל

והמוזן נסתרות מלשון (בראשית ז, ה) אב המון גוים כלומר כלל הנסתרות. כי אין שכחה לפני כסא כבודך שנא' (ירמיה ג, ה) ברית עולם לא תשכח וכן (אבות ב, א) וכל מעשיך בספר נכתבין. – ועד עתה – לא דבר אלא על מה שעבר מבראשית ועד עכשיו, ועתה חוזר ואומר בהווה היום, ואין נסתר מנגד עיניך והוא ע"ש (תהלים קלט, ה) אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך. וכתוב (עמוס ט, ג) ואם יסתרו מנגד עיני בקרקע הים וגו' וכן אמר דוד (תהלים קלט, ט) אשכנה באחרית ים גם שם ידך תנחני.

אתה זוכר את כל המפעל לפי שעד עתה לא דבר אלא על היצורים והם בני אדם, לכך חזר לומר שגם זוכר את כל המפעל וזו היא האדמה ופעולותיה. וגם כל היצור לא נכחד ממך לפי שעד עתה לא דבר אלא על מה שהיה כבר, לכך חזר לומר שגם מי שהוא היום במעי אמו ולא יצא עדיין לאויר לא נכחד ממנו והוא ע"ש שכתוב (תהלים קלט, טו) לא נכחד עצמי ממך אשר עשיתי בסתר. הרי ששבת להקב"ה שהוא יודע עבר והווה ועתיד, על דרך ה' מלך ה' מלך ה' ימלך לעולם ועד.

ועתה מוסיף בשבחו ואומר, אין צריך לומר שהוא גלוי לפניו מי שהוא היום במעי אמו כמו שאמרנו אלא אף העתידים להיות נוצרים עד סוף העולם ואינם היום במעי אשה הוא יודע הכל כי הוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות, ע"ש (משלי טו, ג) עיני ה' צופות רעים ומטובים. וכתוב (ישעיה מא, ד) קורא הדורות מראש וכן וחדשות אני מגיד בטרם תצמחנה אשמיע אתכם.

כי תביא חוק וזכרון הוא חוזר למה שלמעלה ממנו כלומר אתה זוכר מעשי בני העולם כאשר תביאם למשפט. חוק ע"ש (תהלים פא, ה) כי חוק לישראל הוא על יום ראש השנה נאמר וחוק הוא משפט שנא' משפט לאלהי יעקב. וזכרון שהוא נזכר לעונותיהם להפקד כל רוח ע"ש כתוב בקום

א) כמאן מצלינן האידנא זה היום תחלת מעשיך כמאן כר' אליעזר דאמר בכ"ה באלול נברא העולם. ביום ששי שהוא ראש השנה נברא אדם הראשון נמצא שהיום נגמר הריונו של עולם ולכך כל העולם נדון ביום זה.

היום יעמיד במשפט כל יצורי עולם ע"ש (משלי כט, ד') מלך במשפט יעמיד ארץ וכתוב (תהלים קיט, צא) למשפטך עמדו היום. אם כבנים אם כעבדים, כלומר לא ידענו אם תדוננו על ענין שאנו בניך שנאמר (דברים יד, א) בנים אתם לה' אלהיכם. או אם תדוננו על ענין שאנו עבדיך שנאמר (ויקרא כה, גה) כי לי בני ישראל עבדים ואין דרך לרחם על העבד כבן. אם כבנים, פירוש אם זכינו שתדוננו כבנים רחמנו כרחם אב על בנים. ואם לא זכינו שתדוננו כבנים אלא כעבדים, הנה יש הרבה אדונים מרחמים עלה עבדיהם ועיני העבדים תלויות אל אדוניהם ע"ש שכתוב (תהלים קכג, ב) הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם וגו'. כן עינינו אל ה' אלהינו עד שיחננו. ותוציא כאור משפטינו קדוש ע"ש (צפניה ג, ה) ומשפטי לאור יצא. וכן (ישעיה נא, ה) משפטיך אור יצא:

זכרונות

אתה זוכר מעשה עולם כלומר מעשה בני אדם העושים כל השנה הם נזכרים היום במדת דין ובמדת רחמים לא באחת מהן בלבד, ושמא תאמר אינו נזכר עתה ליצורים שהיו משנברא העולם, ולא לדין שדנם, ואם כן ידון עתה לאלו המאחרים בענין אחר, לכך חזר ואמר ופוקד כל יצורי קדם, כלומר שהוא נזכר גם כן לכל אחד מיצורי קדם, ולדין, שדן לכל אחד מהם, ובאותו ענין הוא דן עתה שאין שכחה לפניו. לפניך נגלו כל תעלומות ע"ש (תהלים מד, כב) כי הוא יודע תעלומות לב. וכתוב (דניאל ב, כב) הוא גלי עמיקתא ומסתרתי. והמוזן נסתרות שמבראשית, ע"ש (דברים כט, כה) הנסתרות לה' אלהינו שאף כל הנסתר מששת ימי בראשית גלוי וידוע לפניו.

(ישעיה מה, יז) ולא תכלמו עד עולמי עד וכתוב (תהלים לד, כג) ולא יאשמו כל החוסים בו.

וגם את נח באהבה זכרת שנאמר (בראשית ה, א) ויזכור אלהים את נח ואומר באהבה ע"ש (שם ו, ח) ונח מצא חן בעיני ה'. ותפקדו בדבר ישועה ורחמים ישועה ע"ש (תהלים לו, ז) אדם ובהמה תושיע ה' ורחמים ע"ש שכתוב גבי מי נח (ישעיה נד, י) אמר מרחמך ה'. בהביאך את מי המבול וכו' שנאמר (בראשית ו, יז) ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ לשחת כל בשר. והשחתה זו היא כנגד כי השחית כל בשר מדה כנגד מדה וזהו מפני רוע מעלליהם, שהיו משחיתים את דרכם על הארץ על שהיה נח צדיק ביניהם בא זכרונו לפניך ה' אלהינו להרבות זרעו כעפרות תבל ע"ש (בראשית ט, א) פרו ורבו ומלאו את הארץ. ואמר כעפרות ע"ש שאמר הקב"ה לאברהם שהיה מבני בניו (בראשית יג, טז) ושמתי את זרעך כעפר הארץ. ואמר עפרות תבל ולא עפר הארץ ע"ש שהיה שם בן נח צדיק, וחם ויפת רשעים, נמצאו רוב בנים מתובלים בקלון והוא מלשון (ויקרא כ, יב) תבל עשו כי ע"ש הזנות נקראת האדמה תבל. וצאצאיו כחול הים ע"ש (ישעיה מה, יט) ושמתי כחול זרעך וצאצאי מעיך כמעותיו וכתוב (הושע ב, א) והיה מספר בני ישראל כחול הים.

ועתה מזכיר עשרה פסוקי זכרונות שלשה זכרונות מן התורה (בראשית ה, א) ויזכור אלהים את נח. (שמות ב, כד) ויזכור אלהים את בריתו. (שמות ו, ח) ואזכור את בריתי. וג' מן הכתובים (תהלים קיא, ד) זכר עשה לנפלאותיו יזכור לעולם בריתו. (תהלים קו, מה). ויזכור לעולם בריתו. ושלשה מן הנביאים (ירמיה, ב) זכרתי לך חסד נעורייך, (ירמיה לא) זכור אזכרנו עוד, (יחזקאל טז) וזכרתי אני אותך.

אלהינו ואלהי אבותינו זכרנו בזכרון טוב לפניך ופקדנו בפקודת ישועה ורחמים, ע"ש (תהלים קו, מה) זכרני ה' ברצון עמך ופקדני בישועתך. ואמר

למשפט אלהים להושיע כל ענוי ארץ סלה וכתוב בתריה יבצור רוח נגידים נורא למלכי ארץ. ונפש ע"ש (יחזקאל יח, ד) ונפש החוטאת היא תמות. להזכר מעשים רבים והמון נסתרות לאין תכלית, כלומר אע"פ שהבריות הם רבים ולכל בריה יש מעשים רבים הכל הוא פוקד וזוכר ואין דעתו מעורבת בהם. מראשית כזאת הודעת ומלפנים אותה גלית, כלומר מתחלת העולם הודעת וגלית זה היום כי הוא יום הדין. זה היום תחלת מעשיך, וגזרותיך שאתה גוזר בו על כל גויה וגויה די מחסורה. ואנחנו עושין יום זה זכרון ליום ראשון שבו בראת העולם לפי שחוק הוא לישראל לתקוע בו בשופר כיון שהיום משפט לאלהי יעקב. משפט בלא וא"ו בתחלה.

ועתה מפרש מה הוא המשפט, ועל המדינות בו יאמר אי זו לחרב ואי זו לשלום אי זו לרעב אי זו לשובע והוא הדין שהבריות נפקדין ונזכרין לחיים ולמות. מי לא נפקד כיום הזה כלומר היום הזה וכיוצא בו בכל שנה ושנה. כי זכר כל המעשים בא לפניך ואין מי שיוכל להמלט מלפניך כי הכל בא לפניך מעשי האיש ודינו הראוי לו זה הוא ופקודתו מלשון (תהלים צט, ח) ופקדתי בשבט פשעם. ועלילות ע"ש (תהלים צט, ח) ונוקם על עלילותם. מצעדי גבר ע"ש (תהלים לו, כג) ומה' מצעדי גבר כוננו מחשבות אדם ע"ש (תהלים צד, יא) יודע מחשבות אדם ותחבולותיו ע"ש (משלי יב, ה) ותחבולות מרמה שהוא מכיר כל מעשיו הרעים. יצרי מעללי איש יצר טוב ויצר רע. אשרי איש שלא ישכחך לקח לשון זה כדי לגנות השוכחו שנא' (דברים לב, יח) ותשכח אל מחוללך וישכח ישראל את עושהו. ובן אדם יתאמין בך ע"ש (תהלים פ, טז) ועל בן אמצת לך. ועל כן אמר כי דורשיך לא ישלחו. ולקח לשון דורשיך אצל אשרי ע"ש (קייט, ב) אשרי נוצרי עדותיו בכל לב ידרשוהו. ולא תכלם לנצה כל החוסים בך ע"ש (תהלים סט, ז) אל יכלמו בי מבקשיך. וכתוב

שופרות

אתה נגלית בענן כבודך ע"ש (ש"א ב, כז) הנגלה נגליתי לבית עלי. וכתוב (ישעיה מ, ה) ונגלה כבוד ה'. על עם קדשך לדבר עמהם ע"ש (ירמיה ב, ג) קדש ישראל לה'. מן השמים השמעתם קולך שנאמר (דברים ד, לו) מן השמים השמיעך את קולו. ונגלית עליהם בערפלי טוהר ע"ש (שמות כ, כא) ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים. ואמר תחלה ענן ואח"כ ערפל ע"ש (תהלים צו, ב) ענן וערפל סביביו. ואמר טוהר ע"ש (שמות כד, י) וכעצם השמים לטוהר. גם כל העולם כולו חל מלפניך ע"ש (שמות כ, יח) וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק. ובריות בראשית הם האילנות ושאר צמחים חרדו ממך שנאמר (תהלים כט, ו) וירקידם כמו עגל, וכתוב (שם) קול ה' יחיל מדבר יחיל ה' מדבר קדש כי זה המזמור מדבר בעת מתן תורה שנאמר בסוף המזמור ה' עוז לעמו יתן דהיינו התורה.

ואימתי חרדו ממך, בהגלותך מלכנו על הר סיני. ללמד לעמך תורה ומצוות ע"ש שכתוב (נחמיה ט, יג) ועל הר סיני ירדת ודברת עמהם משמים. ותתן להם משפטים ישרים ותורות אמת חוקים ומצוות טובים, ותשמיעם את חוד קולך שנאמר (דברים ה, כג) כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים כאשר שמעת. ואמר חוד ע"ש (תהלים כט, ד) קול ה' בהדר. ודברות קדשך על דרך (דברים לג, ג) ישא מדברותיך. מלחבות אש ע"ש (תהלים כט, ז) קול ה' חוצב להבות ה'. בקולות וברקים עליהם נגלית ע"ש (שמות יט, טז) ויהי קולות וברקים. ובקול שופר עליהם הופעת ע"ש (שם) וקול שופר חזק מאד ואמר הופעת ע"ש (דברים לג, ב) הופיע מהר פארן.

ועתה מזכיר עשרה פסוקי שופרות שלשה מן התורה (שמות יט, טז) וקול שופר חזק מאד (שם) ויהי קול השופר (שם כ, יח) את קול השופר. ושלשה מן הכתובים (תהלים מז, ו) ה' בקול שופר.

רחמים ע"ש (תהלים כה, ו) זכור רחמיך ה' וזכרון ופקודה אחת היא בכאן. משמי שמי קדם ע"ש (שם סח, לד) לרוכב בשמי שמי קדם. וזכור לנו ה' אלהינו את הברית ואת החסד ואת השבועה שנשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה. ברית שנאמר (בראשית טו, יח) ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת. חסד שנתינת הארץ לאברהם היתה בחסדו של מקום וזהו שכתוב (מיכה ז, כ) חסד לאברהם. שבועה שנאמר (בראשית כב, טז) בי נשבעתי נאם ה' כי יען אשר עשית וגו'.

וכבש רחמי אע"פ שדרך האב לרחם על בנו. על כך צריך שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך, פי' יגולו ע"ש כי נכמרו רחמי (בראשית מג, ל) מתרגמינן ארי אתגוללו רחמוהי. והטעם שיהמו רחמי על מדותיו, והמדות הן מדות הקב"ה שהן מדה כנגד מדה אם עשה טובה מטיבין לו ואם עשה רעה מריעין לו, ואנו מבקשים מלפניו שיהמו רחמי על מדותיו וידיננו לכף זכות וז"ש ותתנהג עם בניך במדת רחמים ותכנס לפנים משורת הדין. כל זה לשון חכמים הוא והוא שנוי בפ"ק דברכות (ז, א) ובעבור שמך הגדול ישוב חרון אפך מעמך ומעירך ומנחלתך ע"ש (שמות לב, יב) שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך. וקיים לנו ה' אלהינו את הדבר שהבטחתנו בתורתך על ידי משה עבדך כאמור (ויקרא כו, מה) וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לעיני הגוים וגו'. זה זכרון עשירי לפי שצריך לסיים בתורה.

כי זוכר כל הנשכחות אתה ואין שכחה לפני כסא כבודך. פירוש הנשכחות מבני אדם הוא זוכרים ואמר זה עתה פעם אחרת כדי להסמיך מעין החתימה סמוך לחתימה. בא"י זוכר הברית זהו וזכרתי להם ברית ראשונים.

לנו ה' אלהינו את הדבר וכו' כאמור (דברים י, י)
וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם
ותקעתם בחצוצרות וגו'. זהו שופר עשירי לפי
שצריך לסיים בתורה.

ובספרי (בהעלותך ע"ז) דורש ותקעתם
בחצוצרות על עולותיכם הרי שופרות. והיו לכם
לזכרון הרי זכרונות. לפני אלהיכם הרי מלכיות,
אם כן מה ראו רז"ל לומר מלכיות תחלה ואח"כ
זכרונות ושופרות, אלא המליכהו תחלה ואח"כ
בקש מלפניו כדי שיזכור לך ובמה בשופר של
חירות שנאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר
גדול וגו'. הנה נתבאר שחצוצרות הוא שופר.

כי אתה שומע קול שופר. ואומר וה' אלהים
בשופר יתקע. ומאזין תרועה ואין דומה לך ע"ש
(שמות טו, כו) והאזנת למצותיו ואין דומה לך
שיתעלה בתרועה ע"ש (תהלים מז, ו) עלה אלהים
בתרועה ה' בקול שופר. בא"י שומע קול תרועת
עמו ישראל היום ברחמים. אמר לשון ברחמים
ע"ש שכתוב (שם פא ד) תקעו בחדש שופר וגו'.
וכתיב בתריה בצרה קראת ואחלצך.

(שם צח. ו) בחצוצרות וקול שופר תקעו בחדש
שופר. ואומר מזמור (תהלים קג) הללויה הללו אל
בקדשו וגו' מפני שיש בו עשרה הלולים והם כנגד
עשרה מלכיות ועשרה זכרונות ועשרה שופרות.
ושלשה מן הנביאים (ישעיה כז, יג) יתקע בשופר.
(ישעיה יח, ג) וכתקוע שופר תשמעו. (זכריה ט, יד)
וה' אלהים בשופר יתקע.

ואומר אחרי כן ה' צבאות יגן עליהם פי' על יושב
תבל ושוכני ארץ שהזכיר למעלה, וע"ש שאמר
כאן (זכריה שם) ה' עליהם יראה וכתיב בתריה ה'
צבאות יגן עליהם, תקנו לאמרו כאן, ומתוך
שתקנו לבקש רחמים על העם השוכנים בשאר
הארצות תקנו גם כן לבקש רחמים על הקהל.
ואומר ה' צבאות יגן עליכם, ואחר כך מכנים
שליח צבור עצמו בכלל הרחמים ואומר ה'
צבאות יגן עלינו.

אלהינו ואלהי אבותינו תקע בשופר גדול
לחירותינו ע"ש (ישעיה כז, יג) והיה ביום ההוא
יתקע בשופר גדול לחירותינו. ושם נס לקבץ
גליותינו ע"ש (ישעיה יא, יב) ונשא נס לגוים. ואמר
גליותינו ע"ש (עובדיה א, כ) וגלות החל הזה. וקיים

פירוש תפלת ראש השנה

לעילוי נשמת

הרב הגאון עובד ה' כל ימיו בהצנע לכת

ר' ברוך זאב בהרב בנימין יהושע זילבער זצ"ל